

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**
Número 14 - Suplement monogràfic 4 - 2005

Monogràfic cannabis

En aquest número...

Editorial 2

Presentació d'aquest monogràfic dedicat al cannabis.

Cop d'ull a la recerca 2

Comentari d'un estudi sobre les implicacions de l'inici precoç del consum de cannabis i sobre les diferències relacionades amb l'edat pel que fa als factors de risc per iniciar el seu consum.

Materials 3 - 4

¿BPD – per treballar sobre el cannabis i altres drogues a l'ESO (proposta didàctica). *Cannabing* – prevenció de riscos associats al consum de cannabis (fulletó). *Cannabis... com ho vius?* – per treballar amb adolescents (exposició). *Cannabis, parlem-ne* – per treballar a l'ESO (maletí). *Quan als pares ens preocupen els porros* – per pares i mares (llibret). *Prospecte del cannabis per a ús terapèutic* – per consumidors amb fins terapèutics (fulletó). *Que ruli...* – per incidir sobre joves propers al cannabis (llibret). *X als k...* – per reflexionar al voltant del cannabis (postals).

En pràctica 5

Orientacions de la mà de l'equip de prevenció de la Vall del Tenes per fer un treball educatiu amb menors sancionats per consum o possessió de cannabis.

Temes clau 5

Comentaris al voltant de dos temes clau relacionats amb el consum de cannabis: l'increment del risc de psicosi i l'increment del risc d'accidents de tràfic, a la llum de les dades aportades per dos estudis europeus recents.

Notes bibliogràfiques 6

Comentaris breus sobre publicacions relacionades amb el cannabis.

Des del Departament de Salut 6

Comentari sobre les actuacions preventives a Catalunya en resposta a l'expansió del consum de cannabis en la població juvenil.

prevenim dro
és un programa de l'associació:

PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

Aquest nou monogràfic de Prevenim.DRO, editat i distribuït amb el suport del Departament de Salut, gira al voltant del cannabis i la prevenció del seu consum. Les últimes dades epidemiològiques, referides tant a Catalunya com al conjunt d'Espanya, indiquen que en els darrers anys s'ha produït una fort creixement del consum d'aquesta substància per part dels adolescents, tant pel que fa a l'experimentació com al consum habitual. Això s'ha acompanyat d'una reducció de la percepció de risc associada al seu consum i d'un augment de la percepció de disponibilitat (facilitat percebuda per accedir a la substància). Alhora, ha anat disminuint lleugerament l'edat d'iniciació en el seu consum. A això cal afegir els debats al voltant de la seva legalització i del seu ús amb finalitats terapèutiques (dos qüestions diferents que alguns grups i persones barregen), a més de l'actitud ambivalent (entre la promoció del consum i la prevenció) que de vegades s'expressen en certes manifestacions. Tot plegat semblen motius suficients per dedicar-li un monogràfic, que esperem que trobeu interessant.

Cop d'ull a la recerca

Implicacions de l'inici precoç del consum de cannabis

L'inici precoç en l'ús de drogues (tabac, alcohol, cannabis) ha estat descrit com un dels principals factors de risc per al consum de drogues en l'edat adulta i s'ha relacionat amb l'aparició d'altres problemes durant l'adolescència, com ara el fracàs escolar o la conducta antisocial.

Recentment, un grup d'investigadors (Ellickson et al., 2004) ha estudiat l'efecte del consum de marihuana i de la precocitat en el seu inici, sobre l'abús de drogues, la conducta antisocial i la implicació en els estudis, alhora que ha analitzat les diferències relacionades amb l'edat pel que fa als factors de risc per començar a consumir marihuana entre els adolescents.

Els investigadors van analitzar les respostes d'un grup d'estudiants de 7è grau (edat equivalent a 1r d'ESO) a diversos qüestionaris autoadministrats sobre problemes de conducta, actituds i consum de drogues, i influències socials sobre el consum (aprovació del consum per part dels pares i dels amics, ús de cannabis per part de persones de referència, etc.). Els estudiants van respondre els qüestionaris quatre anys seguits, des de 7è grau (n=1955) fins a 10è grau (n=909), i les respostes sobre el consum de tabac i

cannabis es van contrastar amb l'anàlisi de saliva.

L'inici precoç del consum de cannabis suposa més risc d'implicació en el consum de drogues, però no més risc de problemes en altres àrees, que no tindrien relació amb l'edat d'inici sinó amb el consum en si mateix.

De manera consistent amb estudis previs, els autors van trobar que el consum de cannabis augmenta el risc de presentar al final de l'adolescència problemes d'abús de drogues, conducta antisocial i baix rendiment acadèmic. Tanmateix, els resultats d'aquest estudi indiquen que l'inici precoç del consum de cannabis, comparat amb l'inici més tardà, suposa més risc d'implicació en el consum de drogues (consum més intensiu, consum d'altres drogues il·legals, etc.), però no un major risc de problemes en altres àrees, que

no tindrien relació amb l'edat d'inici sinó amb el consum en si mateix. Per aquest motiu, els autors destaquen els avantatges de prevenir el consum de cannabis: menor risc de consumir altres drogues i d'implicació en conductes antisocials i major probabilitat de mantenir l'interès pels estudis; en front de retardar l'edat d'inici, que només incidiria sobre el risc d'abusar de les drogues.

Pel que fa als factors de risc per a l'inici del consum de cannabis en funció de l'edat, l'estudi destaca el paper de la família en les etapes inicials de l'adolescència, alhora que indica una major influència dels iguals en edats més avançades.

Els resultats d'aquest i altres estudis posen de manifest la necessitat d'incorporar en els programes de prevenció estratègies adreçades a evitar o retardar al màxim l'experimentació amb el tabac i l'alcohol, atendre les necessitats dels alumnes amb dificultats per seguir els estudis, dotar els adolescents d'habilitats per refusar l'ofertament de drogues per part d'amics i companys i promoure la seva implicació en activitats recreatives incompatibles amb el consum de drogues.

Materials

BPD (al Bar, al Parc, a la Discoteca)

Material didàctic per a 3r i 4t d'ESO que proposa tres grups d'activitats independents per treballar l'alcohol, el cannabis i l'èxtasi, ubicant cada substància en els espais més emblemàtics per al seu consum per part dels joves: el bar, el parc i la discoteca, respectivament. Elaborat pels ajuntaments de Parets del Vallès i Santa Coloma de Gramenet, consta de tres fitxes per als alumnes (una per cada substància) amb 8 activitats cadascuna. Es completa amb una guia de 20 pàgines per al professorat, que orienta en l'ús del material, informa sobre on, com i de quina

manera els joves prenen aquestes drogues, comenta possibles resistències a l'hora de fer prevenció i aporta idees per sortir airosos d'eventuals situacions incòmodes a l'aula.

Més informació: Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. Tel: 934 624 000

Cannabing

Fulletó de prevenció dels riscos associats al consum de cannabis adreçat a joves majors de 15 anys, consumidors de cannabis o que tinguin relació amb consumidors. El seu disseny imita el d'una coneguda marca de paper de fumar, i el seu format de butxaca (10 x 5 cm plegat) el fa adequat per ser distribuït en espais dinàmics (concerts, festes, etc.) i permet guardar-lo fàcilment a una butxaca per llegir-lo en un altre moment. Editat pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, en català i en castellà, fa servir un to juvenil per buscar la proximitat amb el grup diana. Les seves 16 planes (es desplega com un acordió) fan referència a qüestions com ara els efectes del cannabis sobre la conducció, les baixades de tensió, el major risc que comporta passar a altres drogues, els riscos legals associats al consum de cannabis, etc.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Tel: 935 566 353.

Cannabis... com ho vius?

Material per treballar amb joves de 15 anys en endavant en centres juvenils, instituts, etc., per informar-los sobre el cannabis (efectes, riscos, creences errònies), analitzar els factors que influeixen en la decisió de fumar "porros" i afavorir la presa de decisions autònomes. Elaborat per PDS i editat per l'Ajuntament de Barcelona amb el suport del Plan Nacional sobre Drogas, consta d'una exposició de 12 plafons de 70 x 100 cm, una guia per als educadors i un tríptic informatiu per als visitants. Els plafons (dissenyats en forma de còmic) plantegen qüestions relacionades amb el consum de cannabis i els factors que l'influencien. La guia conté orientacions per fer més profitosa la visita a l'exposició i proposa activitats complementàries per reflexionar sobre les situacions que viuen els joves en relació amb el consum de cannabis.

Més informació: Agència de Salut Pública de Barcelona. Tel: 932 384 545.

Cannabis, parlem-ne

Material elaborat pel Consell Comarcal del Montsià amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Ampostà i el suport de la Secretaria General de Joventut, adreçat als alumnes de 4t d'ESO amb l'objectiu d'informar sobre els riscos del consum de cannabis, ajudar a comprendre els factors grupals que influencien el seu consum i propiciar conductes de reducció de riscos en cas de consumir-ne. Consta d'un maletí amb varis materials (vídeo, targetes, fitxes) que permeten fer un taller de 2 hores que inclou el passi del vídeo, una activitat de preguntes i respostes, i una representació (amb debat posterior) d'una situació de grup en que hi és present el cannabis.

Més informació: Consell Comarcal del Montsià. Serveis Socials. Tel: 977 704 371.

Quan als pares ens preocupen els porros

Llibret de 26 pàgines adreçat a la població que té fills adolescents amb la intenció d'aportar-los informació sobre el cannabis, pautes educatives per prevenir el consum de drogues en general i pautes d'actuació específiques per a situacions relacionades amb el consum de cannabis. Editat pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i elaborat amb la col·laboració de l'associació Asaupam i dels ajuntaments de Parets del Vallès, Santa Coloma de Gramenet i Portugalete, forma part d'un paquet de materials que sota el lema "Connecta amb els teus fills" inclou una guia genèrica amb orientacions per ajudar els pares a connectar amb la realitat dels seus fills i parlar amb ells de temes com ara les drogues i la sexualitat, un breuari que compacta la informació de la guia i tres llibrets més com aquest, sobre el tabac, l'alcohol i els estimulants.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Tel: 935 566 221.

Prospecte del cannabis per a ús terapèutic

Fulletó elaborat pel Col·legi de Farmacèutics de Barcelona adreçat als consumidors de cannabis amb finalitats terapèutiques, malgrat no estar permès aquest ús al nostre país. Editat en format electrònic (es baixa de <http://www.farmacauticonline.com>) aporta informació per reduir els riscos associats al consum de cannabis en les persones que en fan un ús terapèutic. Tracta de les diferències entre l'ús terapèutic i l'ús recreatiu, dels aspectes químics de la substància i de les seves indicacions, contraindicacions, dosificació, efectes secundaris i advertiments especials.

Més informació: Col·legi de Farmacèutics de la Província de Barcelona. Tel: 932 440 710.

Que ruli... Manual per a mans properes al cannabis

Llibret de 16 pàgines orientat a la reducció de riscos que s'adreça als joves que fumen cannabis o que tenen relació amb gent que en fuma. Informa sobre aspectes generals de la substància i sobre els problemes associats al seu consum en diferents contextos. També inclou orientacions per identificar situacions d'abús i per reduir o abandonar el seu consum. Editat en català i castellà pel Departament de Salut de la Generalitat, i elaborat amb la participació dels ajuntaments de Santa Coloma de Gramenet i Parets del Vallès i de l'associació Asaupam, està pensat per ser distribuït sense mediació professional en llocs freqüentats per la població diana, tot i que també pot servir com a material de suport en intervencions fetes per professionals dels àmbits educatiu i social, la qual cosa n'augmenta la seva efectivitat.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Tel: 935 566 353.

X als k...

Material editat conjuntament pels ajuntaments de La Roca del Vallès i Vilanova del Vallès, amb el suport de la Diputació de Barcelona, en el marc d'una actuació més àmplia englobada sota el lema: "Cannabis: Informa't, Decideix, Actua". Elaborat per l'associació PDS, consta d'una sèrie de 6 postals adreçades a la població adolescent amb l'objectiu d'estimular la reflexió al voltant del consum de cannabis. Cada postal s'adreça a un perfil de jove en funció del seu interès o relació amb la substància (no interessat, dubitatiu, experimentador, etc.). El disseny gràfic del seu anvers combina el factor sorpresa (jugant amb imatges de micocs) amb un tractament cromàtic que sovint s'associa a la cultura del cannabis (a base de verd, groc i vermell). Al seu revers totes incorporen elements que conviden a la reflexió presentats d'una manera original.

Més informació: Ajuntament de La Roca del Vallès Tel: 938 422 016.

En pràctica

Treball educatiu amb menors sancionats per consum o tinença de cannabis

Un dels riscos associats al consum de cannabis és la possibilitat d'ésser multat d'acord amb la Llei 1/1992 sobre Protecció de la Seguretat Ciutadana (*Llei Corcuera*) que sanciona amb una multa de 300 € a 30.000 € el consum de drogues en llocs públics (carrer, bars, etc.) així com la seva tinença per a consum propi. Tanmateix, la llei també preveu la possibilitat de suspendre la sanció econòmica si la persona accedeixi a fer un tractament de drogodependències.

Atesa aquesta realitat i el fet que els consumidors de cannabis rarament són dependents, han sorgit propostes de treball que plantegen una resposta preventiva a la sanció per tinença o consum de cannabis als menors d'edat, suggerint-los de participar en un programa educatiu com alternativa al pagament de la multa.

Posar en marxa aquests programes requereix un treball conjunt amb la Policia Local i els Mossos d'Esquadra per analitzar la realitat del municipi pel que fa al consum de cannabis i les sancions a menors d'edat, estudiar les possibilitats de treball davant la realitat detectada i dissenyar un protocol d'actuació dels diferents agents implicats (policia, serveis socials, tècnic de prevenció, etc.) i dels procediments per informar sobre la possibilitat d'adherir-se al programa, les seves característiques i les condicions de participació.

L'aplicació del programa implica que el menor i la família s'hi vulguin adherir i formalitzin el compromís, la realització de les activitats, el seguiment i valoració conjuntament amb la família, i la comunicació a la resta d'agents implicats sobre el compliment o no del programa.

Pel que fa a les activitats, solen incloure: assistir a entrevistes de valoració i seguiment, revisar materials preventius (sovint d'altres programes), col·laborar en l'elaboració de nous materials i/o fer treballs acadèmics (cerca d'informació, resums, etc.) sobre el cannabis o les drogues en general.

Finalment, com a complement als programes educatius per a menors sancionats per tinença o consum de cannabis convé que en les intervencions preventives de caire general (ex.: xerrades sobre drogues) s'informi dels riscos legals associats al consum de drogues.

J Bernabeu, MC Suarez, N Corominas, S de las Casas, E Garcia.

Equip de Prevenció de Drogues de la Vall del Tenes.

Temes clau

Cannabis i psicosis

Malgrat que hi ha evidències que el consum de cannabis és un factor de risc per desenvolupar símptomes psicòtics, la relació causal entre cannabis i psicosis és encara motiu de debat. Un estudi fet sobre 2.437 joves alemanys de 14 a 24 anys ha mirat d'esbrinar si consumir cannabis augmenta el risc de símptomes psicòtics, si aquest risc és major en les persones amb predisposició a la psicosis i si aquesta situació fa més probable el seu consum posterior. Dels seus resultats es desprèn: 1. Que el consum de cannabis augmenta de forma moderada el risc de presentar símptomes psicòtics; 2. Que aquest risc és molt més alt entre els joves amb predisposició a la psicosis; 3. Que el risc de psicosis associat al cannabis presenta una relació dosi-resposta; 4. Que la predisposició a la psicosis no prediu el consum posterior de cannabis, fet que no dona suport a la hipòtesi de l'automedicació.

Per saber-ne més: Henquet C, Krabbendam L, Spauwen J, Kaplan C, Lieb R, Wittchen HU, Van Os J. «Prospective cohort study of cannabis use, predisposition for psychosis, and psychotic symptoms in young people». *BMJ*, Jan 2005; 330:11, doi:10.1136/bmj.38267.664086.63. *BMJ Online First* 1 Dec 2004. (bmj.com).

Cannabis i accidents

Diversos estudis indiquen que el cannabis afecta capacitats implicades en la conducció. Aquests efectes han estat perceptibles tant en simuladors com en situacions reals de conducció. Els estudis epidemiològics però, han obtingut resultats heterogenis en estudiar la responsabilitat del cannabis en els accidents de tràfic. Ara, un estudi metodològicament molt exigent, finançat pel Ministeri de Salut francès, realitzat sobre 10.748 conductors que havien pres alcohol o altres drogues i es van veure implicats en accidents de tràfic amb resultat de mort, indica que conduir sota els efectes del cannabis augmenta el risc de provocar un accident mortal, amb una clara relació dosi-efecte que recolza la hipòtesi de causalitat. L'efecte es manté després de fer els ajustaments pels diferents co-factors implicats, inclòs el consum d'alcohol. Alhora, ha confirmat un cop més l'enorme incidència de l'alcohol sobre els accidents de trànsit, clarament major que la del cannabis.

Per saber-ne més: Laumon B, Gadegbeku B, Martin JL, Biecheler MB and the SAM group. «Cannabis intoxication and fatal road crashes in France: population based case-control study». *BMJ*, Dec 2005; 331:1371, doi: 10.1136/bmj.38648.617986.1F. *BMJ Online First* 1 Dec 2005. (bmj.com).

Notes bibliogràfiques

Bobes J, Calafat A. (eds.) (2000). Monografia Cannabis. Adicciones; Vol.12, supl. 2. Monogràfic de la revista *Adicciones* que fa una àmplia revisió (20 articles) a diferents aspectes relacionats amb el cannabis i el seu consum: toxicologia, naturalesa dels seus efectes, riscos per a la salut, capacitat per generar dependència, utilitat terapèutica, les estratègies i organització de la cultura pro-cannabis, etc. Es pot baixar de: <http://www.msc.es/pnd/publica/pdf/cannbis.pdf>

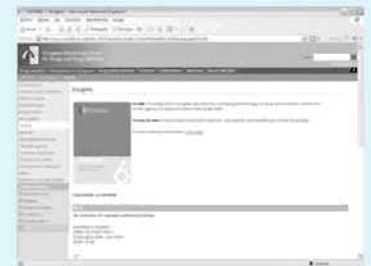
Rodrigo MD, Ramos JA, López ML, De Antonio V, Guillén JL. (2004). Síndrome de abstinència y otros efectos en jóvenes fumadores de hachís. Adicciones; 16(1): 19-30. Article que analitza els efectes del consum d'hachís i l'aparició de símptomes d'abstinència en una mostra de joves que acudeixen a un programa de tractament per evitar el pagament de sancions administratives. Resum disponible a: <http://www.socidroalcohol.org/>

Cannabis: quels effets sur le comportement et la santé?. Paris: Les éditions INSERM, 2001. Informe de l'Institut Nacional de la Salut i la Recerca Mèdica francès (INSERM) que analitza els efectes del cannabis sobre el comportament i la salut, a partir d'una revisió exhaustiva (1200 articles) de la literatura científica. Accessible a: <http://ist.inserm.fr/basisrapports/cannabis.html>

Guía básica sobre los cannabinoides. Sociedad Española de Investigación sobre Cannabinoides (SEIC), 2002. Document que, des d'una perspectiva científica avalada per l'activitat investigadora dels seus autors (tots ells membres de la SEIC), aporta informació sobre aquestes substàncies tractant qüestions com ara els seus efectes sobre l'activitat motora, la memòria, l'aprenentatge, o en relació a la dependència, entre altres. Es pot baixar de: <http://www.ucm.es/info/seic-web/guia.pdf>

An overview of cannabis potency in Europe. EMCDDA, 2004. Publicació de la sèrie *Insights* de l'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies que mira de respondre si el cannabis que es consumeix a Europa és avui més potent que anys enrere, i pot comportar més riscos per la salut. Accessible en pdf a: <http://www.emcdda.eu.int>

Des del Departament de Salut

En resposta a l'expansió del consum de cànnabis.

En els darrers anys el consum de cànnabis ha augmentat significativament en la població juvenil i, paral·lelament, ho ha fet la preocupació social per l'increment de consumidors habituals, per la disminució en l'edat d'inici i per l'absència de percepció de risc. En resposta a aquesta situació s'estan desenvolupant diferents activitats preventives a l'escola, la família i els espais de lleure. A l'escola, el treball sobre el cànnabis s'ha incorporat a l'ESO al costat d'altres substàncies que ja es tractaven, com ara el tabac i l'alcohol, amb diverses propostes didàctiques (*Del cànnabis parlem-ne, Febre del divendres nit, Teatreacció*, etc.). En l'àmbit familiar des de fa un temps s'està implementant el programa *Connecta amb el teu fill* que, entre altres qüestions, aborda des del punt de vista dels pares la manera d'afrontar el consum de cànnabis del fill. Pel que fa als contextes extraescolars, s'han elaborat materials preventius (*Que ruli i Cannabing*) per difondre entre els joves. *Que ruli* s'ha avaluat recentment amb resultats satisfactoris i ara s'està elaborant un guia pedagògica per al seu ús en grups de joves consumidors. A més, es continua donant informació sobre els riscos del consum de drogues en espais d'oci nocturn.

Més informació: Departament de Salut. Òrgan Tècnic de Drogodependències. Tel.: 935 562 621

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social
Direcció: Antoni Duran i Jaume Larriba
Disseny: E. Bosch
Revisió lingüística, fotomecànica i impressió: Addenda

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.dro: Provença, 79 baixos 3a. 08029 Barcelona
Tel: 93 430 71 70 - Fax: 93 439 07 73
E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org - Web: <http://www.pdsweb.org>